

Phân tích bài Chó sói và cừu trong thơ ngụ ngôn La Phong-ten của tác giả H. Ten

Hi-pô-lít Ten (1828 – 1893) là triết gia, sử gia và nhà nghiên cứu văn học, viện sĩ Viện Hàn lâm Pháp, tác giả công trình nghiên cứu văn học nổi tiếng: La Phong-ten và thơ ngụ ngôn của Ông, xuất bản lần đầu năm 1853 sau đó được tái bản rất nhiều lần. Công trình gồm 3 phần, mỗi phần lại chia thành nhiều chương. Bài Chó sói và cừu trong thơ ngụ ngôn của La Phong-ten trích từ chương II, phần thứ hai của cuốn sách.

Qua đoạn văn này, tác giả đã chỉ ra sự khác nhau giữa Buy-phông (1707-1788), nhà vạn vật học và La Phong-ten (1621-1695), nhà thơ ngụ ngôn khi nói về con chó sói và con cừu.

Bằng cách so sánh hình tượng con cừu và con chó sói trong thơ ngụ ngôn La Phong-ten với những dòng nhận xét về hai con vật ấy của nhà khoa học Buy-phông, H. Ten đã nêu bật đặc trưng của sáng tác nghệ thuật là phải in đậm dấu ấn về cách nhìn, cách nghĩ riêng của nhà văn.

Bài văn nghị luận này gồm 2 đoạn:

Đoạn 1: Từ đầu đến... tốt bụng như thế: Hình tượng con cừu trong thơ La Phong-ten.

Đoạn 2: Phần còn lại: Hình tượng chó sói trong thơ La Phong-ten.

Với mục đích làm nổi bật hình tượng con cừu và con chó sói dưới ngòi bút nghệ thuật tài tình của nhà thơ ngụ ngôn, H. Ten đã dẫn ra những dòng viết về hai con vật ấy của nhà khoa học Buy-phông để so sánh và đối chiếu.

Lập luận trong đoạn văn được trình bày theo thứ tự 2 bước: Chó sói và cừu dưới ngòi bút của La Phong-ten và dưới ngòi bút của Buy-phông. Ở bước thứ nhất, bằng cách lấy ngay đoạn trích từ bài thơ ngụ ngôn Chó sói và cừu, tác giả đã khéo léo nhờ La Phong-ten tham gia vào lập luận của mình, vì vậy mà giọng văn trở nên sinh động hơn, cuốn hút hơn.

Trước hết, chúng ta hãy xem xét hình ảnh con cừu và con chó sói dưới ngòi bút của nhà khoa học Buy-phông.

Buy-phông viết về loài cừu và loài chó sói bằng ngòi bút chính xác của một nhà sinh vật học. Ông đã nêu lên những đặc tính cơ bản của từng loài, mô tả và chỉ ra những đặc tính ấy như cừu thì nhút nhát, hiền lành: Chỉ một tiếng động nhỏ bất thường đủ làm cho chúng nháo nhào co cụm lại với nhau, và đã sợ sệt như thế lại còn hết sức dấn dộn, vì chúng không biết trốn tránh nỗi nguy hiểm. Thậm chí dường như chúng không cảm thấy tình huống bất tiện của chúng; chúng ở đâu là cứ đứng nguyên tại đấy, ngay dưới trời mưa, ngay trong tuyết rơi. Chúng cứ đứng lì ra, muốn bắt chúng di chuyển nơi khác và bước đi, cần phải có một con đầu đàn người ta bảo nó đi trước và thể là tất cả bắt chước nhất nhất làm theo. Ngay con đầu đàn ấy cũng cứ ỳ ra cùng với cả đàn nếu không bị gã chăn cừu thôi thúc hoặc bị chó xua đi.

Buy-phông cũng nhấn mạnh đến bản năng của chó sói, một loài thú dữ sống trong môi trường hoang dã: Chó sói thù ghét mọi sự kết bè kết bạn, thậm chí ngay cả với đồng loại chó sói của nó. Khi ta thấy nhiều con chó sói tụ hội với nhau, thì đấy không phải là một bầy chó sói hiền hòa mà là một bầy chó sói chinh chiến, ồn ào âm ỉ với những tiếng la hú khủng khiếp và nhằm để tấn công một con vật to lớn, như con hươu con bò, hoặc để chống trả một con chó gộc nào đấy. Khi cuộc chinh chiến đã xong xuôi, chúng lại mỗi con một nơi và quay về với sự lặng lẽ cô đơn của chúng. Tóm lại, bộ mặt lâm lết, dáng vẻ hoang dã, tiếng hú rùng rợn, mùi hôi gớm ghiếc, bản tính hư hỏng, cái gì cũng làm ta khó chịu, nó thật đáng ghét, lúc sống thì có hại chết rồi thì vô dụng...

Nhà khoa học Buy-phông không nhắc đến “tình cảm mẫu tử thân thương” của loài cừu vì không phải chỉ ở loài cừu mới có. Ông cũng không nhắc đến “nỗi bất hạnh” của chó sói, vì đây không phải là nét cơ bản của nó ở mọi nơi, mọi lúc.

H.Ten nhận xét thêm: Mọi chuyện ấy đều đúng, nhưng các con vật đó còn thân thương và tốt bụng nữa. Thật cảm động thấy con cừu mẹ chạy tới khi nghe tiếng kêu rên của con nó, nhận ra con trong cả đám đông cừu kia, rồi đứng yên trên nền đất lạnh và bùn lầy, vẻ nhần nhục, mắt nhìn lơ đãng phía trước, cho đến khi con đã bú xong. La Phong-ten đã động lòng thương cảm với bao nỗi buồn rầu và tốt bụng như thế...

Hình tượng con cừu trong thơ ngụ ngôn La Phong-ten vừa cụ thể vừa khái quát. Trong cách tả và kể, nhà thơ có dụng ý rõ ràng. Nhà thơ chọn một chú cừu non (còn gọi là con chiên) và đặt chú cừu non ấy vào hoàn cảnh đặc biệt, đối mặt với con chó sói già bên dòng suối.

La Phong-ten khắc họa tính cách của cừu non qua thái độ và lời nói. Nhà thơ không miêu tả tùy tiện mà căn cứ vào một số đặc điểm vốn có của loài cừu là bản tính hiền lành, nhút nhát và vô hại.

Với trí tưởng tượng phong phú của một nhà thơ, La Phong-ten đã nhân cách hóa cừu non, để nó cũng suy nghĩ, nói năng và hành động như người:

– Xin bệ hạ hãy nguôi cơn giận
Xét lại cho tường tận kẻ mà...
Nơi tôi uống nước quả là
Hơn hai chục bước cách xa dưới này.
Chẳng lẽ kẻ hèn này có thể
Khuấy nước ngài uống phía nguồn trên.

.....
– Nói xấu ngài, tôi nói xấu ai,
Khi tôi còn chưa ra đời?
Hiện tôi đang bú mẹ tôi rành rành.

Chú cừ non cũng "lí sự" đâu ra đó trước lão sói già nham hiểm và độc ác:
Chú uống nước phía dưới, làm sao khuấy đục nước ở phía trên nguồn được?
Chú còn đang bú tí mẹ, thì làm sao có thể nói xấu lão sói từ... năm ngoái?
Điều đó cho ta thấy chú cừ non vừa thông minh lại vừa cứng cỏi trước kẻ thù.

Con chó sói cũng được tác giả nhân cách hóa để bản chất gian ác và điêu trá hiện lên rõ nét:

– Sao mày dám cả gan vực mồm
Làm đục ngầu nước uống của ta?
Tội mày phải trị không tha!
– Chính mày khuấy nước, ai quên đâu là
Mày còn nói xấu ta năm ngoái...
– Thế thì một móng nhà chiêm
Quân bay có đưa nào kiềng sói đâu!

Chó sói vu khống cừ non đến mức trắng trợn và phi lí. Hễ cừ non “cãi” được điều này thì chó sói lại vu cho điều khác, khiến “tội” của cừ non càng ngày càng nặng. Qua “chân dung” của con sói già trong bài thơ, La Fonten muốn ám chỉ hạng người xấu xa, độc ác chuyên cạy thế, cạy quyền áp bức kẻ yếu đuối, luôn lấy câu chân lí thuộc kẻ mạnh làm phương châm sống ở đời.

Nhà thơ chọn một con chó sói đói meo, gầy gò xương lang thang đi kiếm mồi, bắt gặp chú cừ non đang uống nước phía dưới dòng suối. Nó muốn ăn thịt cừ non nhưng để che giấu tâm địa độc ác nên cố tình kiếm cớ bắt tội để có lí do “trừng phạt” chú cừ tội nghiệp và hợp thức hóa hành động tàn bạo

của mình.

Hình tượng chó sói trong thơ ngụ ngôn La Phong-ten khác hẳn với con sói trong thế giới tự nhiên của Buy phong. H. Ten vừa phân tích vừa so sánh hình ảnh hai con chó sói để làm nổi bật sự khác nhau giữa nhà khoa học và nhà thơ. Ở nhà thơ, đó là trí tưởng tượng phong phú được vận dụng tối đa khi tả con vật và gán cho nó một vài đặc điểm tính cách của một hạng người trong xã hội:

Con chó sói của La Phong-ten cũng là một bạo chúa khát máu, và khi nó nói với chú cừ non, ta nghe thấy giọng khàn khàn và tiếng gầm dữ dội của con thú điên. Nhưng một tính cách thì phức tạp. Nếu nhà bác học chỉ thấy con sói ấy là một con vật có hại, thì nhà thơ, với đầu óc phóng khoáng hơn, lại phát hiện ra những khía cạnh khác. Nhà thơ sẽ thấy con chó sói độc ác mà cũng khổ sở, tuy trộm cướp đầy nhưng thường bị mắc mưu nhiều hơn.

Nhà thơ hiểu rằng những tật xấu của chó sói là do nó vụng về, vì chẳng có tài trí gì, nên nó luôn đòi meo, và vì đòi nên nó hóa rồ. Ông để cho Buy-phông dựng một vở kịch về sự độc ác, còn ông dựng một vở hài kịch về sự ngu ngốc.

Bài nghị luận văn chương của H.Ten đã dùng biện pháp so sánh hai hình tượng con cừu và con chó sói trong thơ ngụ ngôn của La Phong-ten với những dòng nhận xét của nhà khoa học Buy-phông viết về hai loài vật ấy nhằm làm nổi bật đặc trưng của tác phẩm nghệ thuật là sự sáng tạo.

Rõ ràng, từ thế giới tự nhiên, chó sói và cừu non đã được nhà thơ La Phong-ten đưa vào thế giới văn chương với tính cách khái quát rõ nét, tiêu biểu cho những hạng người cụ thể trong xã hội. Vì vậy mà nhân vật ngụ ngôn của La Phong-ten được cả nhân loại thích thú và yêu mến.

Hi-pô-lít Ten đã chỉ ra sự khác biệt giữa hai loại văn bản khoa học và văn bản nghệ thuật. Văn bản khoa học đi sâu nghiên cứu những đặc điểm tự nhiên, rút ra những nhận xét chính xác về đặc tính, về tính chất của sự vật. Văn bản nghệ thuật xây dựng hình tượng, miêu tả đời sống tâm hồn của sự vật bằng tưởng tượng của nhà văn, nhà thơ.

Bài thơ ngụ ngôn Chó sói và cừu là một văn bản nghệ thuật. La Phong-ten đã miêu tả chó sói là một bạo chúa độc ác, quỷ quyệt; còn chú cừu non là một thần dân một vật tế thần khổ sở, đáng thương.

Qua bài văn nghị luận của H.Ten, ta nhận thấy khi đọc các tác phẩm văn học, cần phải nắm vững đặc trưng của văn bản nghệ thuật, đó là hình tượng nhân vật được tác giả tưởng tượng, hư cấu xây dựng nên để trở thành những bức tranh sinh động về cuộc sống vừa có ý nghĩa cụ thể vừa có ý nghĩa khái quát trong xã hội.